

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัย ซึ่งทั้งสามด้านดังกล่าวเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่จะพัฒนาสังคม ถ้าทำการพัฒนาเพียงด้านหนึ่งด้านใดโดยอ้อมไม่บรรลุ การส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนควรต้องคำนึงถึงเหตุผลทางเศรษฐกิจด้วย เพราะถ้าประชาชนมีเศรษฐกิจดีจะช่วยให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ชีวีคุณิ สุขภาพดี แต่ทำอย่างไรจึงจะมีเศรษฐกิจดี ทำอย่างไรประชาชนจะสามารถผลิตสินค้าและบริการได้สูงทั้งปริมาณและคุณภาพ และเป็นบุคคลที่มีความสามารถและสมรรถภาพสูง ในข้อนี้คงต้องเกี่ยวเนื่องกับบทบาทของการศึกษาซึ่งสรุปได้ 3 ประการคือ

1. การศึกษา ให้ความรู้ขั้นพื้นฐานแก่บุคคลและฝึกให้มีความสามารถในอันที่จะรับการอบรมฝึกหัดงานอาชีพในระดับของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การศึกษา ช่วยฝึกอบรมให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์
3. การศึกษา ช่วยฝึกอบรมในค่านิยมที่ศีลธรรม จรรยา มีความรู้รับผิดชอบ เห็นความสำคัญที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม¹

จะเห็นว่าบทบาทของการศึกษามุ่งให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานอาชีพทั้งทางด้านการปฏิบัติและในค่านิยมจิตใจ คือ มีศีลธรรมจรรยา ซึ่งในการศึกษาวิชาชีพพยามาลก็เช่นกันมีการจัดการ เรียนการสอนนักศึกษาโดยมุ่งหวังให้มีความสามารถและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ดังนั้น การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยามาลจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่ง เรียกว่า เป็นการสอนการ เรียนทางภาคทฤษฎี ซึ่งมุ่งให้ความรู้ในค่านิยมหลัก และวิธีการปฏิบัติควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติที่จำเป็นเพื่อเป็นการ เตรียมผู้เรียนให้มีความ

¹ บุญชนะ อัทธการ, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ",

สามารถ มีความรอบรู้และมีความพร้อมพอสมควรที่จะไปฝึกให้พยาบาลแก่ผู้ป่วยได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นการสอนการ เรียนทางภาคปฏิบัติ เป็นวิธีการที่ต้องลงมือปฏิบัติกับผู้ป่วยจริงเพื่อศึกษาฝึกหัดเทคนิควิธีการพยาบาลต่าง ๆ รวมทั้งการนำแนวความคิดและหลักวิทยาศาสตร์ที่ได้ศึกษามาในภาคทฤษฎีไปใช้ในการให้พยาบาลบนหอผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันใกล้ชิดแทรกกรจริยธรรมในการฝึกปฏิบัติงานด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเรียนการสอนบนหอผู้ป่วยเป็นหัวใจของการสอนในหลักสูตรพยาบาล¹

แต่เดิมการเรียนการสอนวิชาพยาบาลอยู่ภายใต้การดำเนินการของโรงพยาบาล โดยที่หัวหน้าพยาบาล ผู้ตรวจการพยาบาล และหัวหน้าตึกทำหน้าที่ทางด้านการศึกษาร่วมกับงานด้านบริการผู้ป่วย (Dual Function) ต่อมาเมื่อขอบข่ายของงานทั้งสองด้านขยายกว้างขวางขึ้น กล่าวคือ ปริมาณงานด้านให้บริการแก่ผู้ป่วยตลอดจนจำนวนนักศึกษาและพยาบาลเพิ่มมากขึ้นทำให้ภาระการบริหารการพยาบาลมากขึ้น จึงเป็นการยากที่จะให้บุคคลคนเดียวทำหน้าที่ทั้งสองด้านในเวลาเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีการแบ่งแยกความรับผิดชอบในด้านการบริหารของฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลออกจากกัน ดังตัวอย่างจากประวัติของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์-ศิริราชพยาบาล ในอดีตมีการบริหารการพยาบาลเป็นแบบที่รวมฝ่ายบริการพยาบาลและการศึกษาพยาบาลไว้ด้วยกันอยู่ภายใต้การบริหารของผู้อำนวยการพยาบาล (Director of Nursing) คนเดียวกันจนกระทั่ง พ.ศ. 2515 จึงได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 89 ตอนที่ 103 วันที่ 7 กรกฎาคม 2515 เรื่องการแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยมหิดล ให้รับภาควิชาโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นคณะที่ 12 ลังกัตมหวิทยาลัยให้ชื่อว่า "คณะพยาบาลศาสตร์" ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2515 เป็นต้นไป² และจากประวัติของวิทยาลัยสหประชาชาติไทยได้จัดรวมแผนกบริการพยาบาลกับแผนกการศึกษาไว้

¹ สมคิด รัชกาลิย์ และ ประนอม โอทกานนท์, การจัดการเรียนการสอนในตึกผู้ป่วย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอเชีย, 2525), หน้า 2

² พยาบาลแห่งประเทศไทย, สมาคม, วารสารพยาบาลฉลองครบรอบ 48 ปี (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2518), หน้า 159

ควัยกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2470 จนถึง พ.ศ. 2513 ฝ่ายบริการพยาบาลได้ขยายงานเพิ่มขึ้นทั้งด้านฝ่ายการศึกษาพยาบาลขยายรับนักเรียนจำนวนมากขึ้น สภากาชาดไทยจึงแยกโรงเรียนพยาบาลเป็นฝ่ายการศึกษาพยาบาลไม่รวมอยู่ในการบริหารของฝ่ายบริการพยาบาลอีกต่อไป โดยจัดให้มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบงานทางด้านการศึกษาพยาบาลให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาพยาบาล¹

นอกจากสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งสองแห่งที่ยกตัวอย่างแล้ว สถานศึกษาพยาบาลส่วนมากมีการบริหารงานไม่รวมกับฝ่ายบริการพยาบาลของโรงพยาบาลในสังกัดเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลขึ้นเป็นคณะพยาบาลศาสตร์ ไม่รวมกับแผนกบริการพยาบาลของโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยนั้น ๆ ดังเช่น การตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อ 1 มิถุนายน 2514 นับเป็นแห่งแรกของประเทศไทยที่มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาพยาบาลโดยอิสระ² สำหรับการจัดการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน ได้จัดให้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดทั่วประเทศมีการบริหารงานขึ้นกับ กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข สำหรับแผนกบริการพยาบาลของโรงพยาบาลต่าง ๆ นั้น มีการบริหารงานในสังกัดของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข จากประวัติการปรับปรุงการบริหารงานของโรงเรียนพยาบาลวชิระ สังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ที่ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 นั้น ในระยะแรกมีการบริหารงานโดยนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลควัย มีหัวหน้าแผนกพยาบาลทำหน้าที่ให้การศึกษาวิชาการพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แบ่งงานเป็น 2 หมวด คือ หมวดทางการศึกษาและหมวดบริการพยาบาล จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2509 โรงเรียนพยาบาลไคยฐานะเป็นกองการศึกษาพยาบาลนับเป็นหน่วยงานหนึ่งของโรงพยาบาลวชิระ มีสายงานการบังคับบัญชาขึ้น

¹พยาบาลแห่งประเทศไทย, สมาคม, วารสารพยาบาลฉลองครบรอบ 48 ปี, หน้า 104-165

² สายหยุด นิยมวิภาต, "ประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์", วารสารพยาบาล 21 (มกราคม 2515) : 41 - 46

อยู่กับโรงพยาบาลวชิระ เช่นเดิม จนถึง พ.ศ.2517 จึงได้เปลี่ยนเป็นกองวิทยาลัยพยาบาล
เกื้อการุณย์ ขึ้นตรงต่อสำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร แยกการบริหารงานออกจากโรง
พยาบาลวชิระ ตามคำสั่งที่ 4924 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2517 เป็นต้นมา¹

จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาพยาบาลส่วนมากทั้งในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ มีการบริหารงานแยก
จากฝ่ายบริการพยาบาล ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรับภาระของงานที่เพิ่มขึ้นมากตามความต้องการ
ของสังคมทั้งทางด้านการศึกษาพยาบาลและการให้บริการพยาบาล แคลงเสียของการแยก
การบริหารงานหรือแยกหน่วยงานออกจากกันย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดประสมการณ
การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาล เพราะถ้าพิจารณาเพียงผิวเผิน ส่วนมาก
เห็นว่าฝ่ายการศึกษาพยาบาลเป็นฝ่ายที่ต้องพึ่งพาอาศัยฝ่ายบริการพยาบาลฝ่ายเดียวเท่านั้น
ทั้งที่ แมคเฟล (Mac Phail) ให้ความคิดเห็นว่าจากผลการแยกหน่วยงานกันนี้ทำให้ฝ่าย
อาจารย์พยาบาลตกอยู่ในฐานะเป็นเพียงผู้รับเชิญ (Guest) ไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
กับงานในหน่วยงานของฝ่ายบริการได้ ทำให้เกิดความลำบากใจในการทำงานบนหอผู้ป่วย²
และ โคอโรซี ดี. เนเยอร์ (Dorothy D. Nayer) กล่าวว่า

การแยกเป็นฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลทำให้การจัดการเรียนการ
สอนบนหอผู้ป่วยได้รับความร่วมมือเพียงเล็กน้อยจากฝ่ายบริการพยาบาลเท่านั้น ทำให้
เกิดความไม่เข้าใจระหว่างกัน อาจารย์พยาบาลตำหนิคุณาภะการพยาบาลของฝ่ายบริ
การพยาบาลว่า ไม่เป็นรูปแบบที่ดีแก่นักศึกษา ขณะเดียวกันฝ่ายบริการพยาบาลไม่เขา
ใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตำหนิความสามารถในการปฏิบัติการของ
พยาบาลที่จบใหม่ในปัจจุบันว่ามีความชำนาญน้อยกว่าพยาบาลที่จบในสมัยเดิม³

¹พยาบาลแห่งประเทศไทย, สมาคม, วารสารพยาบาลตลอดกรบรอบ 48 ปี
หน้า 202

²Jannetta Macphail, "Promoting Collaboration Between
Education and Service ," Canadian Nurse 71 (May 1975): 32

³Dorothy D. Nayer, " **Unification:Bringing Nursing Service
and Nursing Education Together,**"American Journal of Nursing 80
(June 1980) :1110

แนนซี แมคคาร์ที และ รอนนา โครซี (Nancy McCarthy and Ronna Krozy)

สมาชิก ของวิทยาลัยพยาบาลบอสตันและเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยบอสตัน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโครงการร่วมระหว่างฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาล (Joint Service-Education Project) ได้กล่าวถึงความไม่เข้าใจกันอยู่เสมอระหว่างทั้งสองฝ่าย ฝ่ายบริการพยาบาลกล่าวหาว่า ฝ่ายการศึกษาพยาบาล ไม่ได้พิจารณาถึงความต้องการของฝ่ายบริการพยาบาลและไม่ไคร่ระหนักถึงหลักความจริง ฝ่ายการศึกษามีความเห็นว่ายฝ่ายบริการพยาบาลเน้นที่งาน (Task oriented) และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงไม่สนใจในการนำทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในค้ำนการปฏิบัติการพยาบาล ผู้ศึกษาทั้งสองได้ศึกษาโดยจัดโครงการร่วมในการเปลี่ยนแปลงระบบการบันทึกรายงานเป็นการบันทึกโดยเน้นที่ปัญหา (Problem Oriented Record) และสรุปว่าจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นระหว่างฝ่ายบริการพยาบาล และฝ่ายการศึกษาพยาบาลในการให้บริการแก่ผู้ป่วยซึ่งเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาพยาบาลอีกโสดหนึ่งด้วย¹

จากความไม่เข้าใจกันดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาเด่นชัด คือ การค่อยในความร่วมมือ ร่วมใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยแก่นักศึกษาพยาบาล เพราะการแบ่งแยกหน่วยงานกันทำให้เจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่าย ต่างทราบว่าตนเองขึ้นกับหน่วยงานใด และทราบว่าตนจะได้รับความดีความชอบเมื่อใดปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่านั้น จึงทำให้ต่างฝ่ายต่างอาจไม่ประสงค์ที่จะช่วยเหลืองานของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายบริการพยาบาลไม่สนใจนักศึกษา ไม่กระตือรือร้นในการปรับปรุงเทคนิคต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ฝ่ายครูพยาบาลก็สนใจแต่เพียงนักศึกษาอย่างเดียว มิได้ช่วยงานของฝ่ายบริการพยาบาลเท่าใดนัก ความไม่เข้าใจและไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร จึงเกิดขึ้นในการทำงานบนหอผู้ป่วย

¹ Nancy McCarthy and Ronna Krozy " A Joint Service-Education Project," Nursing Outlook 24 (September 1976) : 564-567

ความพยายามที่จะลดปัญหาจากการแยกหน่วยงานกันนี้ มีผู้ได้พยายามหาวิธีการทำงานร่วมกันบางกลุ่มถึงกับคัดค้านการแบ่งแยกหน่วยงานออกจากกัน และเสนอว่าควรจะรวมกันเป็นหน่วยงานเดียวกัน เช่น เติม¹ แต่ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าถึงแม้ทั้งสองฝ่ายจะแยกหน่วยงานออกจากกัน แต่ถ้าหากว่ามีจุดประสงค์ร่วมกัน มีการร่วมมือกันเสมือนยังคงเป็นหน่วยงานเดียวกันแล้ว ความไม่เข้าใจกันหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะถูกไปหรืออย่างน้อยลงความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อผู้ป่วยและนักศึกษา ก็จะสัมฤทธิ์ผล ดังเช่น ที่โรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย เคส เวสเทิร์น รีเสิร์ฟ (Case Western Reserve) ได้ทดลองแผนการร่วมมือช่วยเหลืออย่างเป็นทางการระหว่างฝ่ายการศึกษาพยาบาลและฝ่ายบริการพยาบาลของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งขณะนั้น คณบดีฝ่ายการศึกษาพยาบาล คือ ดร. โรเซลลา ชลอตเฟลด์ (Rozella Schlotfeldt) และผู้อำนวยการฝ่ายบริการพยาบาลคือ ดร. ออลกา เบนเคอเฟ (Olga Benderoff) มีความเห็นสอดคล้องกัน และมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี แผนงานนี้มุ่งชี้ให้เห็นว่า เราสามารถกำหนดรูปแบบ (Role Model) ที่ดี ในการปฏิบัติการพยาบาลร่วมกันระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาล เป็นต้นว่า มีการวิจัยและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักศึกษา ฝ่ายการศึกษาพยาบาลต้องการฝ่ายบริการพยาบาลเพื่อจัดประสบการณ์จริงสำหรับนักศึกษาพยาบาลเพื่อทดลองความรู้ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติการพยาบาล ฝ่ายบริการพยาบาลต้องพึ่งพาอาศัยฝ่ายการศึกษาพยาบาล เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ในการปฏิบัติอันเป็นผลใหม่คุณภาพและทันสมัยในการให้บริการพยาบาล การดำเนินงานตามแผนนี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งฝ่ายการศึกษาพยาบาล และฝ่ายบริการพยาบาล กล่าวคือ อาจารย์พยาบาลถูกคาดหวังให้เป็นผู้สาธิตแสดงความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล การวิจัยและการสอนบุคคลากรทางฝ่ายบริการพยาบาลถูกคาดหวังให้มีการตื่นตัวและกระตือรือร้นในการเตรียมตัวด้านวิชาการ เพื่อที่จะทำงานร่วมกับอาจารย์พยาบาล และสามารถเป็นผู้แนะนำนักศึกษาได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งช่วยในการทำวิจัย จุดมุ่งหมายของแผนงานนี้ไม่ใช่การรวมฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่าย

¹ Teresa E. Christy, "Clinical Practice as A Function of

Nursing Education : An Historical Analysis," Nursing Outlook 28(August

การศึกษาพยาบาลให้เป็นหน่วยงานเดียวกัน แต่เป็นการทำให้ฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลร่วมแรงกันอันเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน โดยที่แต่ละฝ่ายยังคงความเป็นอิสระของตนอยู่¹

จะเห็นได้ว่า แม้อำนาจบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลจะแยกหน่วยงานและการบริหารงานออกจากกันแล้ว แต่ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ยังควรต้องมีร่วมกันอยู่และตลอดไป คือ การร่วมมือกันในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาล เพราะคุณภาพของการพยาบาลขึ้นอยู่กับการศึกษาพยาบาล และคุณภาพของการศึกษาพยาบาลนั้นไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและค่านิยมของครูผู้สอนแต่ยังขึ้นอยู่กับการปฏิบัติการพยาบาล ในสถานที่ให้บริการพยาบาล ซึ่งจะให้แบบอย่างและเป็นครูทางอ้อมของนักศึกษา² ดังนั้น ผู้ให้การศึกษาและผู้ให้บริการพยาบาลจึงจำเป็นต้องร่วมมือกัน เพื่อผลิตนักศึกษาพยาบาลให้เป็นพยาบาลที่ดี มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล มีจริยธรรมในวิชาชีพ สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิต ก็คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยซึ่งยอมรับกันทั่วไปว่า ฝ่ายบริการพยาบาลควรที่จะดำรงไว้ซึ่งบทบาทในการร่วมมือช่วยเหลือกับฝ่ายการศึกษาพยาบาลในทุกขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ อันได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนฝึกปฏิบัติงาน และขั้นตอนประเมินผล

ท้ายเหตุนี้ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพยาบาลฝ่ายการศึกษาพยาบาล มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วย ใ้ตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือกันของทั้งสองฝ่ายเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาล จึงใคร่ศึกษาถึงการร่วมมือกันระหว่างฝ่ายบริการพยาบาลและ

¹ Nayer, "Unification : Bringing Nursing Service and Nursing Education Together," p. 111

² Irene G. Ramey, "Meeting Today's Challenges To Nursing Service and Education," Nursing Forum 8 (February 1969) ? 165

ฝ่ายการศึกษาพยาบาลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาล ว่ามีการปฏิบัติจริงในการร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด และการประพฤติกฎปฏิบัติที่เป็นอยู่นั้นตรงตามความต้องการของทั้งสองฝ่ายหรือไม่ หรือยังคงมีความคาดหวังในการปฏิบัติมากน้อยแตกต่างกันเพียงไร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาล ในการจัดให้มีหรือปรับปรุงการร่วมมือระหว่างฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลให้เหมาะสมเพื่อคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาพยาบาล ตลอดจนผู้ป่วยและผู้มารับบริการ อันจะนำไปเป็นผลแก่ความก้าวหน้าของวิชาชีพพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลในความสัมพันธ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือที่ปฏิบัติจริงของครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล
3. เปรียบเทียบความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล ที่เป็นความคาดหวังและที่ปฏิบัติจริงระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาล

ปัญหาของการวิจัย

1. ความคาดหวังของครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลในความสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล มีความสอดคล้องกันหรือไม่
2. ความร่วมมือที่ปฏิบัติจริงระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล มีมากน้อยเพียงใด
3. ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล ที่ปฏิบัติจริงและที่คาดหวังของครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลมีความสอดคล้องกันหรือไม่

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาของรัตนาวดี บุญญประภา ในปี พ.ศ. 2520 ได้ทำการสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้าตึกและพยาบาลประจำการ 116 คน เกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลหัวหน้าตึกในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะงานของพยาบาลหัวหน้าตึกทางด้านการศึกษาที่ทั้งหัวหน้าตึกและพยาบาลประจำการมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ หัวหน้าตึกร่วมมือกับครูประจำตึกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย¹ เช่นเดียวกับการศึกษาของสาคร พุทธิพน ในปี พ.ศ. 2522 ที่ทำการวิจัยเรื่องความต้องการของพยาบาลที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างพยาบาลจากโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 3 แห่ง จำนวน 225 คน ผลปรากฏว่า พยาบาลมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม ด้านการสอนภาคปฏิบัติ มากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านการสอนภาคทฤษฎี การแต่งตำรา และการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01²

จากผลการวิจัยดังกล่าว แม้ว่าจะเป็นการวิจัยในกลุ่มของพยาบาลที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งสิ้น แต่ผู้วิจัยมีแนวคิดว่า พยาบาลฝ่ายบริการ ไม่ว่าจะอยู่ในสังกัดใดก็ตามคงต้องมีการเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา โดยเฉพาะเพื่อร่วมมือกันในการจัด

---

¹รัตนาวดี บุญญประภา, "บทบาทของพยาบาลหัวหน้าตึกในโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 62.

²สาคร พุทธิพน, "ความต้องการของพยาบาลที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 94.

ประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ความคาดหวังของครูพยาบาลและผู้บริหาร ฝ่ายการพยาบาลในความ ร่วมมือ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลไม่แตกต่างกัน
2. ความร่วมมือที่ปฏิบัติจริง ระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหาร ฝ่ายการพยาบาล ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับมาก
3. ความร่วมมือที่ปฏิบัติจริง ระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหาร ฝ่ายการพยาบาล เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลไม่แตกต่างกัน
4. ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลที่เป็นการปฏิบัติจริงและความคาดหวังไม่มีความแตกต่างกันในกลุ่มต่อไปนี้

- ก. ครูพยาบาล
- ข. ผู้บริหาร ฝ่ายการพยาบาล
- ค. กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูพยาบาลและผู้บริหาร ฝ่ายการพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีระบบการบริหารงานของโรงพยาบาลและสถาบันการศึกษาพยาบาลแยกจากกัน

2. การสร้างแบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมกิจกรรมเกี่ยวกับความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลและครูพยาบาลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลโดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 2.1 ความร่วมมือในขั้นเตรียมการ ก่อนฝึกปฏิบัติงาน
- 2.2 ความร่วมมือระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน
- 2.3 ความร่วมมือภายหลังการฝึกปฏิบัติงาน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

บุคคลากรในฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาล

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การปฏิบัติจริง

และความคาดหวังเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบว่ามีการปฏิบัติจริงในการร่วมมือระหว่างฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันว่า มีมากน้อยเพียงใด จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดหรือไม่

2. ได้ทราบว่าฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลมีความคาดหวังในการร่วมมือกันเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลอย่างไร อันเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลตามความคาดหวังของทั้งสองฝ่าย

3. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการปรับปรุงหรือจัดให้มีการร่วมมือกัน เพื่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาล อันจะเป็นผลต่อความก้าวหน้าของวิชาชีพพยาบาลต่อไป

ข้อกดลงเบื้องต้นของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรในฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาล จะตอบสนองต่อข้อคำถาม ของแบบสอบถามตรงตามความเป็นจริงและความคาดหวังที่มีอยู่จริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

2. ผู้ตอบอาจอ้างถึงผลไต่สวนเสียและผลกระทบต้ออีกฝ่ายหนึ่งในการตอบครั้งนี้

คำจำกัดความ

คำจำกัดความที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

ความคาดหวัง (Expected) หมายถึง ความต้องการ ความรู้สึก ความคิด เห็นเฉพาะตัวของบุคคลที่สนองต่อคำถามในแบบสอบถามฉบับนี้ โดยไม่มีผู้วินิจฉัยว่าถูกหรือผิด

การปฏิบัติจริง หมายถึง การกระทำที่ผู้ตอบมีประสบการณ์ในการปฏิบัติด้วยตนเอง หรือสังเกตเห็นได้ในที่ทำงานหรือที่เกี่ยวข้องอยู่

ฝ่ายการศึกษาพยาบาล หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องในงานด้านการสอนภาคปฏิบัติให้กับนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลในสังกัดเดียวกัน

ครูพยาบาล หมายถึง คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ หรือผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล รองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดี รองหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้าภาควิชาที่ทำหน้าที่บริหารงานในฝ่ายการศึกษาพยาบาล และอาจารย์ผู้สอนและคณบดีเทคนิคศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย เฉพาะภาควิชาที่มีการส่งนักศึกษาชั้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย

ฝ่ายบริหารการพยาบาล หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการจัดการตรวจตรา ควบคุม บังคับบัญชา ตลอดจนรับผิดชอบงานที่ผู้ปฏิบัติบังคับบัญชาปฏิบัติในด้านการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล

ผู้บริหารฝ่ายการพยาบาล หมายถึง หัวหน้าแผนกการพยาบาล รองหรือผู้ช่วยหัวหน้าแผนกการพยาบาล ผู้ตรวจการพยาบาล และหัวหน้าคึกเฉพาะตักผู้ป่วยที่มีการรับนักศึกษาชั้นฝึกภาคปฏิบัติทั้งในเวลาราชการและในยามวิกาล

ความร่วมมือในชั้นเตรียมการ ก่อนฝึกปฏิบัติงาน หมายถึง ความร่วมมือกัน ระหว่าง

ฝ่ายการบริหารการพยาบาลกับฝ่ายการศึกษาพยาบาลในการจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วย ซึ่งรวมถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ การเตรียมทรัพยากร กำหนดการและตารางการฝึกปฏิบัติงาน คู่มือการปฏิบัติการพยาบาล จนถึง การวางแผนการปฐมนิเทศแก่นักศึกษาพยาบาล

ความร่วมมือระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน หมายถึง ความร่วมมือกันระหว่าง บุคคลากรฝ่ายการพยาบาลกับฝ่ายการศึกษาพยาบาลใน ระยะที่นักศึกษาพยาบาลขึ้นฝึกปฏิบัติงาน ทั้งในเวลาราชการและยามวิกาล กล่าวคือ ร่วมมือกันในการปฐมนิเทศนักศึกษา การนิเทศ การฝึกปฏิบัติงานการพยาบาล การมอบหมายงาน การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การสอน อย่างเป็นทางการบนหอผู้ป่วย การให้การพยาบาลที่แก่นักผู้ป่วย เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักศึกษา จนถึงสิ้นสักระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย

ความร่วมมือภายหลังจากการฝึกปฏิบัติงานสิ้นสุดลง หมายถึง ความร่วมมือกัน ระหว่างบุคคลากรฝ่ายการพยาบาลกับฝ่ายการศึกษาพยาบาลภายหลังจากการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลสิ้นสุดลงหรือจบการศึกษาตามหลักสูตร เป็นความร่วมมือเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล การประเมินผลโปรแกรมการศึกษาศึกษาปฏิบัติในหอผู้ป่วยและหลักสูตร รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขตามที่ไ้ประเมินผล

